Ukrainian Drama
TRANSLATIONS

ukrdrama.ui.org.ua

Author	ua	Андрій Бондаренко
	en	Andrii Bondarenko
Play original name / translated	ua	Дім з привидами / Чому. Ми. Втекли. З Донбасу.
	sv	Spökhuset / Varför. Vi. Flydde. Från. Donbas.
Translator	sv	Diana Dobrodii, Mikael Nydahl
Language of translation		Svenska / Swedish
Copyright of original text belongs to	name	Andrii Bondarenko
	e-mail	bondarenko.andrij@gmail.com
Copyright of translation belongs to	name	Diana Dobrodii
	e-mail	dobrodi@knu.ua

Here you can read only a fragment of text. In order to get access to the full text or to receive permission for staging the text, please, contact the copyright owners of the text and translation.

ukrainian institute
WORLDWIDE UKRAINIAN PLAY READINGS
Birkbeck UNIVERSITY OF LONDON
ukrdramahub

The project is implemented with the support of the International Relief Fund of the Ministry of Foreign Affairs of Germany and the Goethe Institute within the project "Theatrical windows. Work in progress" implemented by the NGO "Teatr na Zhukah" (Kharkiv).

Auswärtiges Amt
GOETHE INSTITUT

Andrij Bondarenko

Spökhuset / Varför. Vi. Flydde. Från. Donbas.

Översättning från ukrainska Diana Dobrodij och Mikael Nydahl

Varje roll i pjäsen har sitt ”språkbruk”.

Lena är född i det huvudsakligen ryskspråkiga Donbas, men pratar en mer eller mindre ren, talspråklig ukrainska. På så vis deklarerar hon sina sympatier för Ukraina som stat, det är hennes medvetna politiska val.

Olha pratar ”surzjyk”, en vardaglig ukrainska med många inslag av ryska ord och uttryck i ukrainiserad form. Det är ett vardagsspråk som faller sig naturligt för Olha, som levt länge i en ryskspråkig miljö.

Bohdan Hennadijovytj försöker däremot prata ren ryska, eftersom ryskan i stora delar av Ukraina i århundraden har varit ”härskandets” språk, ”maktens” språk, det ”patriarkala” språket. Han vill vara en man med inflytande och status, och denna strävan förverkligar han bland annat genom att försöka tala ryska. Men eftersom Bohdan Hennadijovytj har pratat ukrainska sedan barnsben, och dessutom inte kan ryska så bra, lyckas han bara prata ett grovt blandspråk mellan ryska och ukrainska.

OLHA – en helt vanlig kvinna från Donbas (40–45 år)

LENA – en smal, snygg tjej (17–18 år)

BOHDAN HENNADIJOVYTJ – en korpulent och rödbrusig man i dyra kläder (50–55 år)

IHOR – en ung lymmel i dyra och tuffa kläder (25–30 år)

WHISKYFLASKAN – en whiskyflaska (10 år)

Handlingen utspelar sig i själva Hjärtat av Ukraina

AKT 1

SCEN 1

Ett stort vardagsrum – nedervåningen på en tvåvåningsvilla. Köket övergår i en stor matsal, följd av en mysig soffhörna med soffbord och plasmaskärm. På väggen hänger ett retro-gevär. Olha och Lena sitter vid matbordet, som är täckt med en rödvit rutig duk. Olha är klädd i en blommig sommarklänning, över axlarna har hon en vacker ukrainsk sjal. Lena har på sig kjol och en tunn blus. Olha sippar på sitt te, Lena stirrar ner i mobilen. En lätt sommarbris får gardinerna att vaja fridfullt.

Någonstans surrar en fluga tyst, klockan tickar avslappnat, trådradion sorlar knappt hörbart. Allt är fridfullt, stilla, dåsigt.

Utanför fönstret börjar det skymma. Det är sommar. En varm djup rosenkindad sommar i mellersta Ukraina. Det är 2014.

OLHA: Lena. Lena. Kan du flytta den där skålen lite närmare mig?

Lena flyttar skålen, Olha tar ett kex.

OLHA: Vill du inte ha?

LENA: Jag är inte hungrig.

OLHA: Inte? Det är ju lunchdags snart.

LENA: Inte i den här hettan.

OLHA: Ja… Som det gassar… Men det är skönt… Eller hur, Lena?

Olha äter upp kexet, sopar prydligt ihop smulorna i handflatan, reser sig och borstar ner dem i diskhon. Hon blir stående vid fönstret och tittar ut i trädgården med ett milt leende. Så får hon syn på trådradion som hänger på väggen och brusar tyst. Hon slår på ljudet. Ut strömmar typisk ukrainsk schlager från slutet av 80-talet.

OLHA: Åh, den här låten gillar jag. Det var till den som din far och jag träffades, på Masjas bröllop. Det var varannan damernas, så jag bjöd upp honom. Han gillade den också, visade det sig.

Sången slutar, nyheterna börjar.

RADION: … i rundabordssamtal för att lösa frågan om återintegrering av personer som fördrivits från de tillfälligt ockuperade områdena i de ukrainska regionerna Donetsk och Luhansk. På mötet närvarande experten Omeljan Holovasjtjenko, medlem i partiet ”Stora Familjen”, som betonade att alla som fördrivits måste få det mottagande de har rätt till, oavsett vilken del av Ukraina de hamnar i, samt försörjas med samtliga…

LENA: Stäng av.

Olha sänker volymen på radion, sätter sig igen, flyttar tekannan närmare och börjar långsamt och njutningsfullt hälla upp te åt sig.

OLHA: Katerina berättade om en konstig grej en gång. En robotdammsugare. En sån där rund och platt liten manick. Hennes bekanta hade köpt en. Och döpt den till Vitalik, kan du tänka dig, som om det var en papegoja eller en katt. Och den där Vitalik var faktiskt precis som en katt – först måste man släppa ut den och låta den snoka runt själv i alla skrymslen och vrår och lägga allt på minnet, nosa sig fram i rummet tills den lärt sig dess storlek och form. Sen kan man starta den i arbetsläge, och då kommer den här Vitalik att tuffa runt i lugn och ro och dammsuga och hålla rent utan att nån bryr sig det minsta om honom. Vilken teknik! En sån skulle man ha, eller hur?

LENA: Visst, nu är det bara en Vitalik som fattas…

OLHA: Varför inte? Man behöver inte ens mata honom – han livnär sig på sopor. Och du kan sitta kvar och läsa tidningen i lugn och ro. Va, Lena?

LENA: Jag läser inte tidningar.

OLHA: Just det. Fast förresten, den där mobilen, är inte det en tidning? Jo, det är precis vad det är, bara en tidning med knappar!

Lena sätter demonstrativt på någon modern rockmusik som patriotiskt sinnade ukrainska ungdomar brukar lyssna på.

OLHA: Så är det. Det är både tidning, radio och teve. Tre i ett. Enda skillnaden är att förr i tiden var det en hel hurts med antenner och allt, och nu kan man stoppa ner den i fickan.

LENA: Mamma…

OLHA: Ja?

LENA: Äsch, det var inget…

OLHA: Jo, vad då? Säg det.

LENA: Du brukade inte prata så mycket strunt innan.

OLHA: Jaså? Jaha, tack ska du ha…

De sitter tysta. Lena stänger av musiken på sin mobil.

OLHA: Visst. Innan… Innan visste du bara inte vilken korkad mamma du har. För att du aldrig träffade henne egentligen. Du bara hängde på olika discon med dina tjejkompisar. Eller så satt du på ditt rum med näsan i datorn. Men nu är det slut på det roliga. Här har du inga tjejkompisar. Och ingen dator. Och inga discon heller. Så nu är det bara du och mamma. Mamma i stället för allt det andra. Tre i ett. Det är bara att vänja sig. Vid att din mamma är så korkad som hon är och pratar strunt som hon gör. Nu kommer du inte undan henne! Nej. Nu kommer du aldrig undan… (*Hon torkar av ena ögat med en flik av sjalen.*)

LENA: Mamma, sluta… Jag är bara… så rädd.

OLHA: Rädd för vad då? Nu har vi inget att vara rädda för längre. Nu är allt bra. Här, ta ett kex. Seså, ta ett, de är goda.

Lena tar ett kex. Bohdan Hennadijovytj kommer inspringande genom ytterdörren. Hans stora kroppshydda och röda ansikte utstrålar godmodighet. Olha och Lena reser sig.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Sitt ni, sitt. Ursäkta att det dröjde så länge. Det var grannen som kom med ved. Som vi fick ta hand om. Och så tog vi oss ett par… (*Han knäpper sig på halsen.*) Det kunde inte hjälpas. Sätt er ner igen, seså. Det tänker jag också göra.

De sätter sig.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Då så… Om vi skulle ta och hälsa på varandra som folk? Jag heter Bohdan Hennadijovytj. Och ni… Olha…?

OLHA: Nikolajevna.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Just det. Och er dotter?

LENA: Lena.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Bra. Då så, gott folk. Nu är ni alltså här hos oss. Vi har en bra by, vi. Det är nära till stan, och natur har vi med. Rena naturreservatet! Här är hur grant som helst. Allt möjligt folk kommer åkande till våran å. En gång satt jag och fiskade med dom andra grabbarna på stranden, och rätt vad det var kom en vit minibuss körande, och ut klev – ni anar inte vem som klev ut ur bussen! Prästhustrur var det – en sju–åtta stycken! Raka vägen ut på stranden, och där började dom klä av sig. Först åkte kåporna av och – och vips gick dom runt i bara behå och trosor. Jag tittade som förtrollad på hela härligheten. Fast då började Klavka, min älskarinna, knuffa mig i sidan. Och sen, hoppla, kom det en minibuss till – full med präster. Dom hann inte mer än av bussen innan dom kastade av sig skrudarna dom med, in på bara kalsongerna. Och sen… Och sen började dom pussas och kramas och vänslas allesammans! Då var det min Klavka som satt som klistrad! (*Bohdan Hennadijovytj blir med ens allvarlig igen.*) Jag vet inte, kära damer. Jag förstår ju att dom också bara är människor. Men hur ska jag kunna gå i kyrkan efter ett sådant skådespel?

OLHA: Jo… Ja… Jag vet inte…

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Strunt samma. Låt oss tillsvidare lämna de andliga bekymren därhän. Så ni är alltså flyktingar?

OLHA: Tja, det… det är vi väl. Vi har blivit fördrivna.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Från Donetsk?

OLHA: Nästan. Från en förstad, kan man säga. Egentligen är det ett separat samhälle, precis som er by.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Okej. Och vad fick er att sticka?

LENA: Kriget.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ja ja, det förstås. Jämmer och elände. Skjuter dom?

OLHA: Ja, det gör de.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ser man på, dom fähundarna! Och ni hamnade alltså under granateld?

LENA: Nej, det har vi sluppit.

OLHA: Men våra grannar blev bombade.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: På så vis? Och hur slutade det då?

OLHA: Ja du… Katerina, vår granne, var ute i skjulet. Då slog den första ner. Hon sprang ut och såg att halva huset var borta, på marken låg hennes lillflicka. Katerina började skrika, och då slog nästa ner – och hon träffades rakt i den öppna munnen av ett splitter.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Fy för sören… Och sen då?

OLHA: De blev körda till sjukhuset båda två.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Och? Lever dom?

OLHA: Så klart inte. Läkarna kunde inget göra. Det var för sent.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Usch, såna tider vi lever i. Än erat hus då?

OLHA: Vårt hus? Det är det inget fel på.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Har det inte blivit bombat?

OLHA: Nej. Vi hade tur.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Så varför… stack ni då?

OLHA: Det… Det fanns andra saker.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Jaså? Som vad då?

OLHA: Ja… Behöver ni verkligen veta det, Bohdan Hennadijovytj?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Nåja, nåja. Nu för tiden är alla på väg nånstans. Den ene till Moskva, den andre till Europa. Alla letar efter en bättre plats, inte sant?

OLHA: Ja, jo…

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Och nu har ni alltså kommit till oss. På jakt efter ett bättre liv, eller hur? Men hur kunde ni bara lämna eran stuga sådär?

OLHA: Hur? Skulle vi bara sitta kvar och vänta på att den också skulle bli bombad?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Några djur då, hade ni det?

OLHA: Ja, lite höns, några kaniner.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Och dom lämnade ni kvar bara?

OLHA: Hur skulle vi kunna ta dem med oss? Vi gav bort dem till de andra grannarna. Tvärsöver vägen.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Så dom blev kvar dom?

OLHA: Jo.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Och ni då, varför valde ni att…?

OLHA: Att vad?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ja, att sticka?

OLHA: Tja… För om vi bara skulle sitta kvar och vänta…

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Nåja. Alla har väl sina randiga skäl, eller hur? Ni får ursäkta att jag frågar ut er på det här sättet…

LENA: Ingen fara. Vi har vant oss.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Men vad skulle jag annars göra? Jag måste ju veta vad ni är för ena. Vem det är jag tar emot i mitt hem.

OLHA: Det förstås. Vi är mycket tacksamma.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: För annars har jag ju inte den blekaste om vem ni är och vad ni är ute efter. Varför ni har kommit hit.

LENA: Varför tog ni i så fall emot oss?

OLHA: Lena, snälla…

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ingen fara, det är faktiskt en bra fråga. Varför jag tog emot er… Ni kommer inte att tro det, men jag tyckte synd om er. Chauffören som körde er hit är en bekant till mig. Han sa att flyktingarna måste inkvarteras nånstans. Måste man så måste man. Det är så jag tänker. Och jag råkar ju ha ett hus som står tomt. Varför inte ta emot damerna? Så granna dessutom! Jag vill bara förstå – varför dom här damerna har kommit hit till oss så granna och allt? Vad är dom ute efter?

LENA: Vi är inte ute efter någonting.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Så vad gör ni då här?

OLHA: Men vi är ju flyktingar…

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ja, det har jag minsann redan hört. Nåja. Hur länge tänker ni stanna här då?

OLHA: Tills imorgon. Sedan ska vi vidare, till en by.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Vadå för by? Har ni släktingar där?

OLHA: Vi hade. De finns inte kvar längre. De har dött.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ser man på. Men kanske några bekanta?

OLHA: Inga bekanta heller är kvar.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Jag förstår… Nåja, sånt är livet. Hur som helst, sov ni över här, mina kvinnliga kamrater. Vi är hederligt folk här, vi vet hur man tar emot gäster. Själv ska jag tillbaka in till stan. Jag kommer hit igen imorgon vid lunchtid. Ni kan bo här så länge. Det är ett fint hus. Vi bor sällan här. Kommer bara på besök då och då. Det är inte en sommarstuga direkt, men nåt åt det hållet. Ni fattar, va? Vi brukar komma hit och ta igen oss lite… Sen kallar plikten igen: jobbet, sysslor, kollegor, vänner, älskarinnor… Ha-ha-ha. Eller så händer det att min grabb åker hit på egen hand, ibland med sina kompisar, och ibland med sina horor, ni får ursäkta mig, men jag frågar inte vem han umgås med, han är en stor pojke. Nåväl. Gå inte upp på ovanvåningen, ni kan sova här i soffan. Bäddar gör jag inte, för jag har inga lakan. Ni kan täcka er med en filt. Fast nätterna är varma nu. Där har ni köket, där finns en vattenkokare och lite kex. Ta gärna

för er, dom är goda. Från Silpo. Men inte nån av deras stormarknader, utan från affären här i byn, den är bra. Jag köper alltid såna kex när jag kommer hit från stan. Och tar med mig hem också. Åt min svärmor. Ha-ha-ha.

OLHA: Tack så mycket. Ja, vi har smakat dem. De är goda. Eller hur, Lena?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Då så. Då ska jag bara be att få med mig era pass också.

OLHA: Vi har inga.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Vadå har inga?

OLHA: När vi flydde fick vi inte med oss dem helt enkelt. Vi hade för bråttom.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Där ser man… Varför fick ni så brått att fly då?

OLHA: Åh, det är en lång historia. Vi blev tvungna. Inget intressant.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Inget intressant, men flydde gjorde ni… Nu vet jag varken ut eller in. Hur ska jag kunna lämna er här om ni inte ens har nåt ID?

OLHA: Vi kanske kan skriva under nån sorts kvitto?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Vad ska jag med ett kvitto till? Vad ska jag med era underskrifter till?

LENA: Om vi skriver under med blod då?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: (*Tittar länge på Lena.*) Hahaha. Roligt skämt. Helt i min smak. Men du ska nog låta bli att skoja om såna grejer. Det här är en hård plats. Rena vildmarken. Nästan mystisk. Här händer allt möjligt. Som den här historien, den är också rolig. En gång kom alltså en polare till mig, Mykola, hem till mig, hit, till det här huset. Han jobbar på polisen. Och den här morgonen dök Mykola alltså upp här, tidigt som tusan, solen hade knappt hunnit över skogen, så tidigt var det. Och plötsligt bara står han där, som från ingenstans, rätt ur dimman, och han ser på mig och säger: »Bohdan, Bohdan, det har hänt en grej…« Vadå för nåt, frågar jag, berätta! Och han bara: »Bohdan, jag tror jag har knullat en sjöjungfru…« Vit som ett lakan i synen är han. Jag skrattar mig fördärvad förstås. Men han fortsätter: »Bohdan, Bohdan, jag stod och fiskade med vattnet ända upp till midjan, och då kom hon plötsligt simmande fram till mig, vit och kall och grann att se på, precis som min Ninka före bröllopet.« Och då svarar jag: »Jag är förstås glad för din skull, men hur kan du veta att det var en sjöjungfru?« Och då svarar han: »För på hela tiden som jag knullade henne stack hon inte upp huvudet ur vattnet en enda gång. Hon bara såg på mig med sina stora vackra ögon där under vattnet. Och så kom det lite bubblor ibland.« Jag vrider mig av skratt. Och min polare stinker baksmälla så att allt inom en kilometers radie hade kunnat stryka med av odören. Men sen trillar polletten ner för mig. Ja… Så jag går fram till Mykola, ger honom en medlidande klapp på axeln och säger: »Grattis, kompis, då har du satt på en tjej som har drunknat!« Han blev så blek att jag trodde han skulle förvandlas till dimma igen. Jag säger: »Nu ser du till att knata iväg till ditt polishus fort som bara fan, bakfyllan får du ta hand om sen. Skicka

med en gång ut några killar med huggkrokar till ån så ska du se att dom fiskar upp din skönhet åt dig. Men glöm inte att förvarna rättsläkaren att han inte kan skriva hela sanningen i obduktionsprotokollet.« Den stackars jäveln söp i en hel månad efter detta.

Bohdan Hennadijovytj betraktar Olha och Lena, som sitter orörliga, chockade av hans historia. Plötsligt brister han ut i ett gapskratt.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ha-ha-ha, gick ni på den lätta?! Det var ju bara som jag skojade med min polare, jag såg att i det tillståndet skulle han tro på vilka galenskaper som helst! Vad då för tjej som drunknat! Här händer aldrig några olyckor. Klart det var en riktig sjöjungfru! Hans grabbar från polisen letade efter den där drunknade bruden, men utan att hitta henne, för sjöjungfrun hade ju simmat sin väg. Jo. Sjöjungfrur har vi alltid haft här. Min polare har haft dom i släkten längre tillbaka, säger dom gamla i byn. Kanske blir det fler snart – om hans undervattentjej kommer till honom med en liten bebis. Men se det vill han inte. Han är redan i full färd med att försöka köpa sig fri från henne. Varje månad går han ner till ån och kastar en dollarbunt i vattnet: Här har du underhållsbidraget, ge nu fan i mig! Ibland tusen dollar, ibland ett och fem. Beroende på hur mycket han har tjänat. Så nog är det här en intressant trakt. Min farfar ska visst också ha stammat från en sjöjungfru. Det var oroliga tider – krig, revolutioner, bolsjeviker, partisaner, röveri, judar… Att göra en sjöjungfru på smällen var inte det värsta man kunde råka ut för på den tiden. Sen den tiden hänger farfars gevär där uppe på väggen. Ni får gärna kolla, det går inte att skjuta med längre. Vi har kvar det som ett minne om gångna generationer. Och lite för säkerhets skull. Annars är det ingen fara. Vår familj är det inget fel på, på farfars sida. Jag har ju inte tagit nån skada, se på mig bara, en hederlig karl! Även om min son oroar mig en smula, om jag ska vara ärlig… Han är lite… dumdristig. Men annars är det ingen fara. Den som lever får se. Vi reder oss. Vår släkt är från trakten, och stark är den.

OLHA: Ja, och ett fint hus har ni.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Nå men då så, då är det väl bara att sova över. Det får gå utan pass också. Ni tänker väl inte sno nåt, eller hur?

OLHA: Klart vi inte tänker.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Bra, för vart skulle ni ta vägen med det, jag bara undrar? I så fall tänkte jag bara be om en liten tjänst.

OLHA: Gärna, säg bara vad ni vill ha hjälp med.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Det hade varit bra med en liten städning när jag har åkt.

OLHA: En liten städning?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Ja, bara en helt vanlig liten städning. Vi har inte bott i huset på ett tag, så allt har stått och dammat igen en smula. Och eftersom ni nu ska bo här ett tag kan ni lika gärna styra och ställa litegrann? För gammal vänskaps skull, så att säga. Jag har ju räddat er ur en knipa. Ni har inga pass, så dom kommer aldrig att ta emot er på nåt hotell eller nån annanstans. Men jag har tagit emot er.

OLGA: Ja… okej. Klart vi kan.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Det är inte mycket som behövs, bara det allra enklaste. Sopa lite här, våttorka lite där. Kanske behöver golven skuras? Och sen ska hyllorna dammas, förstås, och etagärerna, och kornischerna… Spindelnätet ska också bort så klart. Och sen får jag be er att ta hand om köket och badrummet. Putsa kaklet, keramiken. Och till slut hade det inte skadat att dammsuga mattorna, de är inte så många, ett par stycken bara, en här och en däruppe. Och så skulle jag vilja be er att kasta alla sopor när ni är klara – soptunnan står ute på gården. Så kan jag köra bort dom med en gång när jag kommer imorgon. Det skulle vara till stor hjälp för mig, mina kära damer. Och när ni är klara så ska ni akta er förbaskat noga för att röra whiskyflaskan som står i hyllan där borta, ovanför tekannan, lite till vänster. Det är en bra whisky, jag har fått den av min grabb. (*Han skrattar.*) Ni fattar, eller hur? (*Han blinkar åt Lena.*)

OLHA: Okej. Vi ska. Om det nu behövs.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Och ta gärna några kex. Dom är goda.

LENA: Vi tackar.

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Då så. Bra. Då sticker jag, jag ska ju ända in till stan igen. Jag kommer tillbaka imorgon vid lunch. Och framför allt… var inte rädda.

Bohdan Hennadijovytj vinkar och går raskt ut. Dörren smäller igen bakom honom.

LENA: Hallå!

Bohdan Hennadijovytj kommer tillbaka lika raskt, han tittar på Lena från dörren.

LENA: Jag ville bara fråga. Vad är det vi inte ska vara rädda för?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Va?

LENA: Ni sa att vi framför allt inte skulle vara rädda. Vad är det vi inte ska vara rädda för?

BOHDAN HENNADIJOVYTJ: Just det. Det var en sak till. Det kan hända att grannfrun kikar in till er, eller nån annan. Och då kan dom prata allt möjligt. Så det är väl bäst att

jag säger det själv. Somliga här i trakten anser att det här är ett spökhus. Ja. Precis så säger dom. Att man kan höra alla möjliga ljud här på nätterna, kanske rop, det är olika för alla. Men. Under hela tiden som vi har bott här har vi aldrig hört nåt själva. Jo visst, ibland skallrar vinden i fönsterrutorna, kråkorna kraxar, katterna klättrar på taket. Sånt händer. Men aldrig har det varit nåt spiritistiskt, så att säga. (*Han tittar noga på Olha och Lena.*) Men ni är ju därifrån. Ni är väl vana, eller hur? Ni har både sett och hört värre saker. Nånting måste ni ha sett, nånting som fick er att sticka… Eller hur? Så ni är inte barn längre. Var inte rädda, kort sagt. (*Blinkar mot Lena.*) Det var allt. Nu pyser jag.

Han går ut, stänger dörren.

Olha börjar nervöst gå runt i rummet. Sedan slår hon sig ner i soffan.

LENA: Vad var det där för nåt?

OLHA: Tja… En snäll människa som låter oss sova över hos honom.

LENA: En snäll människa som låter oss arbeta åt honom.

OLHA: Kan väl hända. I gengäld har du en soffa att sova på. Istället för järnvägsstationen.

LENA: Vet du vad, på stationen vet man iallafall vad man kan förvänta sig, helt vanliga uteliggare och alkisar. Man slipper att nån gubbe med sjöjungfrur i släkten prackar sig på en med sina kex.

Lena reser sig upp, tar kexskålen och tömmer ut den i papperskorgen.

OLHA: Lena… Snälla… Lugna ner dig…

LENA: Jag är lugn. Jag är lika lugn som vem som helst skulle vara om de var tvungna att sova över i ett spökhus.

OLHA: Lena, låt bli. Han är bara en dum gammal gubbe. Visst, han har dragit några rövarhistorier. Han ville väl skrämma oss. För att han är man och vi kvinnor. Så att han ska känna sig säkrare. Pengar har han gott om, men inget självförtroende. Jag vet hur de är, jag har sett mycket i mitt liv.

LENA: Mamma, vet du vad? Det är inte hans rövarhistorier jag är rädd för.

OLHA: Utan vad?

LENA: Honom själv.

OLHA: Det behöver du inte vara, Lena. Han är ju inte något spöke.

LENA: Människor är värre än spöken. Hundra gånger värre. Tusen gånger.

OLHA: Lena. Allt är bra nu. Vi har kommit undan. De är inte här.

Paus.

LENA: Vi har inte alls kommit undan, mamma.

Paus.

Vi är fortfarande på flykt.

Lång paus.

OLHA: Okej då. Då så. Vi ska inte slappna av. Nu städar vi, sen sover vi, och imorgon bitti ger vi oss av igen. Utan att vänta på den där skurken. Och några sopor tänker vi inte kasta. Det får han själv klara av.

LENA: Han får kasta sin skit själv. Han är ju en karl, även om han är sjöjungfru till hälften.

Olha och Lena brister ut i ett långdraget, lätt hysteriskt skratt.

AKT 2

SCEN 2

Olha och Lena sitter i soffan. I händerna har de tallrikar. De äter och tittar samtidigt på den stora plasmaskärmen. Olha har på sig en röd frottémorgonrock.

OLHA: Vad var det jag sa? Makaroner, ketchup och korv är en middag för kungar! Om du inte hade kastat kexen skulle vi ha haft efterrätt också.

LENA: Man kan ju plocka upp dem igen.

Paus. De tuggar.

OLHA: Tror inte det. Jag kastade den ruttna kålen från kylskåpet i samma papperskorg.

Paus. De tuggar.

LENA: Du borde ha lagt den under mattan. Tänk som de hade fått leta innan de hittade var stanken kom ifrån!

Paus. De tuggar.

OLHA (*ställer ifrån sig den tomma tallriken på soffbordet framför sig*): Kom igen, Lena. Så farligt var det väl inte? De bad oss att städa i huset. Nu har vi gjort det. Det var väl inte hela världen? (*Lena ställer också sin tallrik åt sidan. Paus. Teve.*) Och redan imorgon kommer vi att vara hemma, Lena. Det här är ju mina hemtrakter. Här föddes din mormor och morfar. Och jag vallade kor här. Här är allt välbekant och kärt. Bänken vid staketet där gummorna brukar sitta. Pilträden ovanför floden. Och de gamla stugorna med halmtak. Det är synd att vi hamnade här och inte i en sån stuga. Du vet, en sån där med gammaldags förstuga och vitmenad ugn.

Paus. Teve.

LENA: Visst. Jag kan se det framför mig. I en sån stuga med halmtak skulle de inte bara tvinga oss att städa, utan också att hugga ved och gödsla åkern.

OLHA: Än sen. Jag hade gärna huggit ved. Om du bara visste hur jag högg när jag var liten! Tjoff bara så låg klabben där, delad på mitten, hur tjock den än var! Det viktigaste är att träffa rätt. Och höet sen, vi brukade räfsa ihop det i stackar med högaffel, och det doftade så gott. Syrsorna spelade. Jag var ju liten, och när arbetet var slut älskade jag att klättra upp på en av höstackarna och ligga där och titta upp på himlen. Och när de första stjärnorna tändes kändes det som om man låg under en väldig duk, och det gick inte att säga om den var blå eller grå, men den var så djup att man fick svindel!

Paus. Teve.

LENA: Jag har också hjälpt farbror Kolja att köra hö med minitraktorn där hemma en gång.

OLHA: Nej, hemma i Donetsk var det något helt annat. Det var inte hö.

LENA: Vad var det då?

OLHA: Torrt gräs.

LENA: Ja… Det kan man inte förneka.

OLHA: Imorgon får du se med egna ögon.

Paus. Teve.

LENA: Mamma, kolla, det står ett matbord därborta. Ett jättestort.

OLHA: Ja, det ser jag väl. Och?

LENA: Med duk och stearinljus.

OLHA: Och?

LENA: Varför satte vi inte oss vid bordet som vanligt folk?

OLHA: Hur menar du?

LENA: Jag menar att vi satt här i soffan och åt. Som om vi var … på en järnvägsstation.

OLHA: Vadå järnvägsstation? Vi sitter här för att det är bekvämast bara. Och så står teven här.

LENA: Hemma hade vi ett likadant bord. Utan duk i och för sig. Vi satt aldrig vid det heller när vi åt. Varken lunch eller middag. Varför det?

OLHA: Ja du… Jag vet inte. Det blev aldrig av bara.

LENA: Kan vi inte sitta där en stund nu? (*Olha tiger. Det syns att hon helst av allt vill sitta kvar i soffan och titta på teve.*) För en gångs skull, mamma.

OLHA: Det kan vi väl, varför inte?

LENA: Och dricka te?

OLHA: Kan vi väl.

Lena och Olha ställer sina smutsiga tallrikar i diskhon, sätter på vattenkokaren, dukar fram koppar och fat från skänken. Under tiden hörs en stilla och behaglig melodi från teven. Allt ser ut som en snygg video. Lena tänder ljusen, brygger te och sätter sig vid bordet. Olha diskar.

LENA: Mamma, allt är klart.

OLHA: Ett ögonblick, jag ska bara diska färdigt.

LENA: Vet du vad, jag tänker hela tiden på Fedja och Tolik, våra kaniner. Undrar hur de har det hos de främmande människorna. Lever de än? Vem drar dem i öronen?

OLHA: Dem behöver du inte oroa dig inte för. De lägger på hullet. Det är inte dags att slakta än.

LENA: Men hönsen tycker jag inte synd om, mamma. Hur kan det komma sig? Jag tyckte om dem också, jag tyckte om att ge dem säd och att se på när de sprang runt mig. Och vår tupp också. Som han sjöng på morgnarna, och som han skelade på mig med ena ögat. Och nu bryr jag mig inte om hur de har det, om de redan har hamnat i soppan eller inte.

OLHA: Det är inte så konstigt. Det är för att hönsen och tuppen inte hade några namn. Men det hade dina kaniner. Och allt som heter något är nästan som en människa. Medan allt som inte heter något bara är – ja, natur.

LENA: Just det. Nu skäms jag över att jag inte gav dem några namn. Man brukar ju döpa dem till – ja vad då?

OLHA: Hönan Agda och tuppen Jussi.

LENA: Sak samma. De kommer att hamna i soppan i vilket fall. Inget att göra något åt. Mamma, vad hette pappa förresten? Jag minns inte…

OLHA: Kom igen! Vad heter du i fadersnamn?

LENA: Ah. Förstås. Just det… Mamma. Kommer du snart? Teet kallnar.

OLHA: Jag måste bara diska upp först. Jag står inte ut med att disken står smutsig.

Olha diskar färdigt, tar av sig förklädet. Tittar på Lena, Lena tittar på Olha.

OLHA: Lena. Kan jag inte bara få sätta mig i soffan? Jag är trött efter allt städande.

LENA: Som du vill.

Tystnad. Teve.

LENA (*blåser ut ljusen*): Mamma, du borde ta av dig den där morgonrocken.

OLHA: Varför det, den är så skön.

LENA: Den är inte din.

OLHA: Ja, jag ska, lugna ner dig.

LENA: Du ser ut som en tomat i den bara. Allvarligt. Jag vill inte vara taskig, jag säger bara som det är, du är helt rund i ansiktet och din fåniga hästsvans högst upp på huvudet ser ut som en liten stjälk.

OLHA: Den är skön.

LENA: Den är alldeles för varm. Du har blivit helt röd i ansiktet av den.

OLHA: Det går ingen nöd på mig. Jag är alltid röd i ansiktet. Det är blodtrycket.

Tystnad. Teve.

LENA: När jag var liten och det var nyår hade vi en röd julgranskula som jag gillade att titta in i. Den hängde i granen alldeles röd och spegelblank. I den såg mitt ansikte också rött och stort ut. Precis som ditt just nu. Mamma, varför slutade du klä granen när pappa lämnade oss? Allt pynt har bara legat i en kartong uppe på klädskåpet. En gång ville jag ta fram det, så jag klättrade upp på en stol och ramlade och slog mig i huvudet så hårt att jag svimmade. Som tur var vaknade jag igen innan du kom hem från jobbet. Så du fick aldrig veta något.

OLHA: Vad då julgran, vad då pynt, Lena? Sen din far lämnat oss hade jag väl inte tid med sånt!

Tystnad. Teve.

LENA: Och kostymen? Den som tant Maria köpte till mig i Kyjiv. Den var så cool. Manchester och allt. Om jag hade kommit till skolan i den så hade det varit en bomb! För en gångs skull hade jag kommit till skolan i nånting tufft. För en gångs skull. Men du stuvade undan den i garderoben tills den blev för liten för mig. Mamma. Du tog inte fram den ur garderoben förrän tre år efter att tant Maria hade varit hos oss. Jag fick inte ha den på mig en enda gång.

OLHA: Jag ville bara spara den till nåt särskilt tillfälle. Hur skulle jag kunna veta att du skulle växa så snabbt?

Tystnad. Teve.

LENA: Minns du hur din fotkräm försvann? Det var jag som tog den. Alla tjejer i klassen hade redan egen parfym. Alla utom jag. Så jag smorde in halsen med din fotkräm, för att den luktade så gott, som blommor. Nästan som parfym.

OLHA: Jag minns inte nån kräm… Tänker du dra upp alla gamla sår?

LENA: Du behöver inte vara orolig. Det här är inget sår. Bara ett gammalt minne. Såren sparar jag till sen.

Tystnad. Teve.

OLHA: Okej. Lena. Vad är det som är fel?

Tystnad. Teve.

LENA: Förresten så röker jag, mamma. Det har jag gjort i tre år.

Tystnad. Teve.

OLGA: Förresten så visste jag redan det.

Tystnad. Teve.

LENA: Hur skulle jag *inte* röka, jag som varken har normala kläder eller smink? Mamma. Tänk efter själv. Jag gick ju runt som en liten gråsugga. Men när man drar fram ett paket cigg och tänder en och drar ett djupt halsbloss – då är man nån. Då är man cool. Då är det inte längre nån som bryr sig om att jag går runt i för gamla byxor och din omsydda jacka.

OLHA: Och vodka, har du druckit det? I nån portuppgång?

LENA: Nej, inte vodka. Vi drack vin. Och inte i portuppgångarna. Vi brukade gå till andra sidan av dammen, där garagen ligger. Det var häftigt. Vind och gräs. Och man kan se hela byn därifrån, och bakom byn ser man ända till horisonten. Vi drack vin och drömde om hur vi en dag skulle bli vuxna och kunna åka långt bort nånstans, långt bortom den där horisonten. Och då skulle allt bli bra…

Tystnad. Teve.

LENA: Men du behöver inte vara rädd, mamma. Jag har inte gjort nånting dumt. Jag ville bara vara cool. Fast det var jag ju inte. Jag var rädd för allt – knark, vodka och killar. Jag bara rökte, drack vin och tittade ut i fjärran. Allt för att inte behöva gå hem.

Teve.

OLHA: Och hela tiden satt jag och väntade på att du äntligen skulle komma hem. Jag inbillade mig allt möjligt, undrade vad du höll på med. Om du levde eller inte.

LENA: Och när jag väl var hemma satt du antingen framför teven eller babblade med grannen på telefon, eller så satt du bara i köket och var tyst. Och du var tyst på ett så hemskt sätt. Jag ville inte ens gå fram till dig.

Teve.

OLHA (*nästan drömskt*): Ja, Lena, jag skulle ge allt bara för att få sitta i vårt kök igen och koka kött och titta ut genom fönstret i väntan på dig. Och förbanna dig inombords, din lilla skit, och tänka ut alla möjliga hemskheter om var du höll hus just nu och vad du hällde i dig för skit där tillsammans med dina tjejkompisar.

LENA: Medan jag, mamma, hatade både vårt kök och ditt kokta kött och din dömande blick när vi möttes i dörren. Jag hoppades alltid att du för en gångs skull inte skulle komma ut. Åtminstone den här enda gången. Jag kom ju hem så här sent med vilje, nästan på morgonen, bara för den sakens skull – men nej, du steg alltid upp och kom ut för att titta på mig. Det var som ett fängelse.

OLHA: Du är ju min dotter.

LENA: Jag vet, mamma. Det är bara det att när pappa lämnade oss fick jag sån klaustrofobi hemma – hela tiden är det bara du och jag, du och jag. Du och jag. Och ingenting ändras. Du och jag. Det är så man mår illa. Jag önskade bara en enda sak – att pappa skulle komma tillbaka. För utan honom var det samma sak varje dag. Du och jag. Du och jag. Och ingen annan.

OLHA: Och nu? Mår du illa nu också?

LENA: Nu vill jag bara sitta till bords med dig, mamma. Som en riktig familj. Så gärna jag vill det! Så att jag får gåshud. En enda gång i livet. Som en normal familj. Du och jag, te, assietter. Stearinljus. I kvällsmörkret. Du och jag. Var skulle vi annars göra det, mamma? Om inte i ett främmande hus? Med spöken och allt?

Tystnad. Teve. Olha reser sig från soffan, går fram till skänken, tar fram en whiskyflaska och glas och ställer dem på matbordet.

OLHA: Okej då, kör till. Då sätter vi oss till bords. Jag minns bara inte riktigt hur man gör längre. Sist vi gjorde det var ju din far med.

LENA: Åhå, och jag som trodde att whiskyflaskan också bara var en rövarhistoria. Precis som sjöjungfrun. Häll upp, mamma. Så skålar vi för nånting bra, eller hur? För att vi själva ska ha ett sånt här hus en vacker dag. Med bord och tända ljus och en liten bänk vid staketet där gummorna kan sitta. Eller hur?

OLHA: Och för morgondagen. För att vår resa äntligen ska ta slut.

De dricker, men i pytteklunkar, whiskyn är för stark för dem.

LENA: Mamma. Hör du, mamma, vad jag inte begriper är varför den där skurken trodde på oss. Fast han inte fick våra pass. Varför lämnade han oss ensamma här? Varför trodde han på att vi skulle städa och vänta tills han kommer tillbaka?

OLHA: För att han såg att vi är ärliga människor.

LENA: Skurkar som han tror inte att det finns några ärliga människor, mamma. Det här handlar om nåt annat…

OLHA: Som vad då?

LENA: Det är precis det jag undrar också – om vad då? Varför lämnade han oss ensamma här, mamma?

OLHA: Vad då ensamma? Spökena håller säkert ett öga på oss. (*Skrattar.*) Äsch, jag vet inte. Han såg väl att vi är kultiverade kvinnor. Vad skulle vi kunna ställa till med?

LENA: Och tänk om vi skulle sno nånting? … Mamma, kom igen, vi snor nånting! Vi tänker ju fly vidare imorgon bitti. Sen kan han leta sig blå efter oss. I garderoben där uppe såg jag en ursnygg klänning. Svart och kort. Den tänker jag ha på mig när jag hugger ved och räfsar hö! Fatta hur coolt det hade varit! Och har du sett så många parfymer det står i sovrummet? De skulle fylla en hel resväska. Vi kan ha en ny doft varje gång vi går på klubbhuset i byn. De lokala pinglorna kommer att bli gröna av avund! Va, mamma?

OLHA: Nja. Det är klart att vi hade kunnat. Men tänk dig själv vad de kommer att skriva i tidningar sen! »Flyktingar rånade hederlig man.« Och alla kommer att säga: klart de gjorde, vad hade ni väntat er av de där flyktingarna? De är som zigenare. Släpp in dem i huset så kommer de att plundra det med en gång.

LENA: Det är sant, mamma. Det har du rätt i. Det kommer att bli en riktigt snuskig och banal nyhet. Det är så man vill spy. Och att »Flyktingar städade upp i hederlig mans hus och sopade bort en massa skit ur hans sovrum«, det kommer de aldrig att skriva om. Det är ju inte intressant.

De sitter. Vrider glasen i händerna. Tystnad. Teve.

OLHA: Näpp…

LENA: Strunt samma, mamma. Varför plåga sig i onödan? Kom så sätter vi oss i soffan igen. Experimentet har misslyckats.

OLHA: Eller också sitter vi kvar en liten stund till? Synd att du blåste ut ljusen.

AKT 2

SCEN 3

Olha och Lena sitter i soffan. På soffbordet bredvid dem står två koppar, whiskyflaskan och en tekanna. Utanför fönstret mullrar åskan i natten. Golvlamporna lyser mysigt och dämpat. Ljuset från blixtarna ackompanjeras av det flimrande skenet från teveskärmen.

OLGA: Det var en riktig snilleblixt – whisky med te. Man dricker sitt te som vanligt nästan, samtidigt som man slappnar på kuppen. Kan jag få lite mer socker i mitt.

LENA: Det är inte mitt påfund. Det heter grogg. De engelska sjömännen brukade dricka sitt te så förr i tiden. Det var pappa som berättade för mig en gång. När det åskar ute kan man inte tänka sig nåt bättre.

OLHA: Ja. Tänk om vi hade suttit på järnvägsstationen i det här busvädret? Lena, vad var det för smäll? Utanför fönstret.

LENA: Det åskar, mamma. Drick din grogg. Oroa dig inte.

OLHA: Jag oroar mig inte. Det känns bara som om nån tittade på oss där utifrån.

LENA: Vem skulle vara intresserad av oss, mamma?

OLHA: Rätt många. Där hemma till exempel har jag flera gånger kommit på grannkillen Jurka när han kollade på dig genom en glipa i staketet när du bytte om i trädgården.

LENA: Mamma, i ett sånt här åskväder ligger till och med tonåringarna hemma i sängen, dricker varm choklad och tittar på godnattssagor på PornHub.

OLHA: Eller byfånen, farbror Misja, minns du honom? Han brukade gå runt och titta in genom fönstren på nätterna.

LENA: Står det nån idiot där ute så får han stirra så länge han vill – jag kan till och med visa tuttarna för honom, inom ramen för vår lilla sociala aktion. För får han inte se dem så kommer han att fantisera ihop dom iallafall. Och sen kommer han att stirra på dig och flabba som om han verkligen sett dig naken.

Lena reser sig upp, lyfter på koftan och ställer sig med brösten vända mot fönstret. Både dotter och mor skrattar. Det syns att de redan är småberusade och loja.

LENA: Nej, nu tänker jag gå och prova den där klänningen!

Lena tar fram klänningen ur garderoben och byter om. Liksom avsiktligt står hon med brösten vända mot fönstret igen. Under tiden hörs en vacker melodi från teven, Lena dansar till den. Sedan tar hon sin mor i händerna och drar ut henne mitt i rummet. Mamman tar några försiktiga danssteg. Båda ler. Plötsligt flammar en blixt till och åskan mullrar. Lena hejdar sig, lämnar mamman och sätter sig i soffan.

OLHA: Hur är det med dig, Lena? Kanske bäst att inte dricka mer av den där whiskyn. Den verkar vara förfalskad.

LENA: Mamma. Dra för gardinerna. Varför har vi inte dragit för dem inför natten?

Olha drar för gardinerna.

LENA: Vi sitter så alla kan se oss. Från alla håll. Som på en järnvägsstation.

Lena drar upp fötterna i soffan och kryper ihop i fosterställning.

LENA: Släck ljuset, mamma.

Olha släcker.

LENA: Släck allt.

Olha släcker.

OLHA: Och teven?

LENA: Låt den vara.

OLHA: Hur är det med dig, Lena? Ska jag bre en filt över dig?

LENA: Gör det.

Olha brer en filt över henne.

OLHA: Känns det bra?

LENA: Nej.

OLHA: Vad är det, Lena?

LENA: Jag tycker så synd om Fedja. Och Tolik. (*Teve*.) Mamma, det känns som om vi har flytt hela vårt liv. Tycker inte du också det? Vi flyr och flyr och flyr och flyr och flyr. Dag och natt. I ur och skur. Och det känns som om vi aldrig har haft nåt hem… Kanske är det också så. Jag minns inte längre, mamma. (*Teve*.) Förr trodde jag att pappa skulle komma tillbaka och då skulle allt bli bra. Vi skulle sitta till bords tillsammans. Det var det jag tänkte på när jag stod och rökte bland garagen tillsammans med Svetka och Alina och tittade bort mot horisonten. Tjejerna pratade om vart de tänkte åka när de blev vuxna. Men jag ville inte åka nånstans, mamma. Jag väntade på att pappa skulle komma tillbaka. Hur skulle jag kunna åka nånstans så länge han kunde komma tillbaka? Och sen… Vet du vad, mamma. När de asen kom till oss… Det värsta var inte det som de gjorde med oss. Utan att jag fick för mig att en av dem var pappa. Att han hade kommit tillbaka till oss, precis som jag hade önskat, men med skyddsväst och balaklava och en Kalasjnikov i handen. Han var som en främling. Och han kände inte igen oss, för det hade ju gått så många år – jag hade blivit stor, du hade blivit gammal. Och att det var han som nu kom fram till mig och tänkte…

OLHA (*stryker Lena över huvudet*): Sluta, Lena. Allt är bra. Vi har kommit undan. Vi har kommit undan nu.

LENA: Allvar, han var så lik honom. Ansiktet var visserligen dolt, men ändå… Samma ögonbryn och samma puckel uppe på näsryggen. Allvarligt, mamma. Jag var så rädd. Såg du hans ögon, mamma? Säg något, mamma? Det var han, eller hur? Kände du igen honom, mamma? Gjorde du det?

Lena skakar i hela kroppen. Olha reser sig snabbt, går bort till kranen och häller upp ett glas vatten. Hon ger det till Lena.

LENA (*lugnar sig*): Varför är det så mörkt? Varför tänder vi inte ljusen? När kommer vi att sitta så här igen? Kanske aldrig.

Lena reser sig, går fram till matbordet, tänder ljusen. Hennes ansikte ser lyckligt ut i skenet från lågorna. Plötsligt rycker hon till och ser bort mot fönstret. Det åskar. Lena tar tag i bordsduken och rycker ner den från bordet med ljus och allt. Sen vräker hon omkull bordet.

OLHA: Vad gör du, Lena! Det är ju inte vårt!

LENA: Precis, mamma! Det är inte vårt! Inget av det här är vårt! Hela det här ombonade huset – det är ju ett pepparkakshus, mamma! Hans och Greta! Allt är konstgjort! Det bor häxor och sjöjungfrur här! Vi har helt enkelt blivit hitlockade med kex, kan du tänka dig! De kommer äta upp oss! Vi är redan uppätna! Varför kom vi hit, mamma! (*Plötsligt börjar hon skratta och faller ihop på golvet.*) Mamma! Jag har förstått allt! Det är verkligen ett spökhus! Det är bara det att det är vi som är spökena! Hahaha. Fattar du? Vilket skämt! Det är riktigt komiskt!

OLHA: Lena. Res dig upp, jag ber dig.

LENA (*reser sig, slutar skratta*): Okej. Ska vi lägga oss? Jag är så trött, mamma.

OLHA: Det gör vi. Det är läggdags.

Då är det någon som bultar tungt på dörren…

AKT 2

SCEN 4

… Då är det någon som bultar tungt på dörren. Åskan går. Olha och Lena stelnar till. Sedan blir det liv i Lena. Hon tar ner geväret från väggen och går fram till dörren, sliter upp den och siktar med geväret. Det finns ingen där, bara regn och blåst.

OLHA: Vad i hela… Är det nån som driver med oss, eller? (*Lena står stilla och ser ut i mörkret utanför dörren.*) Stäng nu. Det drar. Det är ju det jag säger, det är nån idiot som går runt och skrämmer folk.

Lena stänger dörren. Hon sätter sig på stolen utan att släppa geväret ur händerna. Hon är lite skakig.

LENA: Vilken rolig historia. Det var en gång ett spöke som gick och hälsade på några andra spöken. Inget att göra, mamma, det är bara att hälsa gästen välkommen. Som sig bör.

Lena försöker resa det fallna bordet upp, hon lyckas inte.

LENA: Varför står du bara där? Kom hit och hjälp till.

Förvånad hjälper Olha till. De reser bordet upp. Lena tar upp duken, dukar bordet, plockar upp ljusen i ljusstakarna och ställer tillbaka dem på bordet – de gick sönder i fallet och står alldeles snett. Lena tar whiskyflaskan, häller upp ett glas och ställer det på bordet framför sig.

LENA: Då så, kära gäst. Varsågod och ta dig ett glas efter resan.

OLHA: Lena. Låt bli, snälla? Din teater… den ger mig gåshud!

LENA: Det är ju pappa, mamma. Det är pappa som har kommit. Tillbaka till oss. (*Hon sätter sig till bords.*) Jag som alltid har undrat hur det skulle vara om han kom tillbaka. Så här, alltså. Hur kan nån som gått sin väg en gång för alla komma tillbaka? Nån som först älskade dig, och sen inte gjorde det längre? Precis så här. (*Hon tar glaset och håller upp det framför sig.*) Skål, pappa. Drick med oss. Titta så trevligt vi sitter här tillsammans, runt det här bordet, i det här ombonade rummet, tillsammans igen alla tre, som en riktig familj! (*Hon gör en häftig rörelse med glaset och vräker ut whiskyn över den osynliga personen mittemot.*) Här har du! Drick! Och gå din väg sen! Och kom aldrig tillbaka! Om det inte hade varit för dig så skulle mamma och jag inte ha suttit här nu i ett främmande hus. Om det inte hade varit för dig så hade jag aldrig börjat röka, och då hade jag aldrig börjat sitta bland garagen på nätterna, och då skulle jag ha åkt bort från ditt förbannade Donbas för länge sen! Om det inte hade varit för dig så skulle mamma aldrig ha kokat kött på nätterna och inte ha suttit framför teven och tigit! Om det inte hade varit för dig, pappa, så hade det här jävla kriget aldrig börjat, våra grannar hade aldrig blivit bombade och tant Katia hade inte blivit träffad i halsen av ett splitter! Hör du det? Om det inte hade varit för dig så hade vi aldrig blivit fördrivna från vårt hem, vi hade inte behövt fly utan pass mitt i natten och inte behövt städa hus åt okända människor! Om det inte hade varit för dig så hade jag inte plågats av denna hemlängtan! Efter Svetka och Alina, efter Fedja och Tolik, efter våra garage och slagghögar, efter alkisarna vid ATB-affären och engångsmuggarna med världens värsta kaffe… Om det inte hade varit för dig så hade jag inte älskat vårt hem så mycket… Vårt hem som inte finns längre… Helvete…

OLHA: Det räcker. Han har hört dig. Han har gått igen.

AKT 2

SCEN 5

Olha och Lena sitter vid bordet. De tiger. Det enda som hörs är teven som pladdrar på på låg volym. Plötsligt hörs ett högt buller från andra våningen, följt av en kraftig knall – det är visst någon däruppe. Lena reser sig bestämt och tar geväret i ett fast grepp.

OLHA: Lena…?

LENA: Sitt kvar, res dig inte upp.

Lena går upp. Olha sitter kvar vid bordet, stel som ett spöke och med en egendomlig grimas i ansiktet – halvt lugn, halvt förlamad. Rätt som det är hörs ett skarpt skrik från Lena, som blir tvärt avbrutet. Olha störtar upp och springer fram till köksskåpen, väljer den största kniven hon kan hitta och går skrämt fram mot trappan. Plötsligt kommer Ihor ner för den med händerna i luften. Bakom honom går Lena med geväret.

LENA: Mamma, kolla vilket spöke jag har fångat. Hämta nåt rep, det ligger nånting där i skrubben.

IHOR: Hör ni. Försök hitta nåt rejält i så fall, det får inte vara för tunt, man får så ont i händerna efteråt av för tunna rep.

LENA: Så du tänker alltså använda händerna till fler saker ikväll?

IHOR: Visst tänker jag det. Jag tänkte gå på bar idag. Och där ska ju glasen lyftas. Det är ett hårt arbete. (*Får syn på matbordet och whiskyn.*) Ser man på! Jag kanske stannar här istället! Ni har det inte så pjåkigt heller.

Olha kommer med rep. De placerar Ihor på en stol och binder fast honom vid stolryggen, precis som i en amerikansk thriller. Ihor ler brett och vilt, också det precis som skurken i en amerikansk thriller.

LENA: Så fort jag kom upp hörde jag hur nånting prasslade i arbetsrummet. Jag kikar in, och där står han med ett lakan över huvudet, som om han var ett spöke. Som om han ville typ skrämmas. Tur att jag hade gevär.

OLHA: Din skurk!

IHOR: Vem är ni själva då, mina kvinnliga kamrater?

LENA: Vem vi är? Vi bor här.

IHOR: Visst. Ägarna har åkt till stan. Det vet jag säkert.

LENA: Det har de kanske. Men vi… Vi är släktingar. Vi vaktar huset.

IHOR: Vad då för släktingar? Jag har aldrig sett er här. Trots att jag är från trakten.

LENA: Helt vanliga släktingar. Nära släktingar.

IHOR: Hur nära då? Hur är du själv släkt med dem? Berätta, jag är idel öra!

LENA: Jag?

IHOR: Du.

LENA: Jag… Jag är sonens fästmö.

IHOR: Ser man på! Och var är sonen då?

LENA: Han bor inne i stan. Det är till honom som ägarna har åkt. Vi stannar här så länge.

IHOR: Och det där är din mor? Sonens svärmor, alltså?

LENA: Som om det inte kan göra detsamma för dig. Tror du att du kan förhöra oss? Snart är det polisen som kommer att förhöra dig. Tänk på det.

IHOR: Jag är bara nyfiken på vad det är för hjälte som har fångat mig. På själva brottsplatsen. (*Skrattar.*) Och så undrar jag en sak till. Varför kallar du sonens föräldrar för »ägarna«?

LENA: Jag kallar väl dem vad jag vill.

IHOR: Är du deras piga, eller?

LENA: Vet du vad?

IHOR: Nej, vad?

LENA: Håll käften.

IHOR: Wow, vilken tjej! Vem har lärt dig såna ord?

OLHA: Varför pratar du med honom? Han är en brottsling. Jag ringer polisen.

Hon tar telefonen, slår ett kort nummer, det tutar.

IHOR: Ärade svärmor till sonen. Jag skulle avråda er.

OLHA (*med luren mot kinden*): Från vad då? Tyst på dig.

IHOR (*skrattar*): Jag kan gärna vara tyst. För snart är det ni som kommer att behöva svara på polisens frågor. Som till exempel varför din dotter går runt i någon annans klänning?

Olha lägger osäkert ifrån sig luren. Lena tittar noga på Ihor.

LENA: Okej, vem är du och varför har du kommit hit för att skrämma oss?

IHOR: Oj, vilka ögon! Var har du fått dem ifrån, min skönhet? Vill du gifta dig med mig? Vad ska du med ägarnas son till? Jag känner honom. Han är dum som ett spån. Och fullkomligt samvetslös. Han har sjöjungfrur i släkten. Han är inte värd dig. Du som är så kurvig och grann. Och pattarna är inte dumma heller. Små men snygga. Det var i och för sig inte helt lätt att se dem genom fönstret. Jag skulle gärna ta en titt till, på närmare håll.

LENA (*höjer geväret mot Ihor igen*): Jävla idiot.

IHOR: Mig är det inget fel på, i alla fall inte jämfört med din fästman – han är en riktig jävla jubelidiot. Helt utan gränser. Sjuk i huvudet. Men det vet du redan själv, eller hur? Lägg nu ifrån dig geväret.

LENA: Stilla, rör dig inte.

IHOR: Okej. Slut på det roliga. (*Utan ansträngning trasslar han sig fri från repet, reser sig upp och sträcker ut handen mot Lena.*) Seså, ge mig geväret.

LENA: Sätt dig igen! Jag skjuter!

IHOR: Med vad? Med det där? Det går ju inte att skjuta med.

LENA: Hur kan du veta det?

IHOR (*tar geväret ur Lenas händer*): Jag bara vet det. För det är jag som är ägarnas son, så att säga. Din fästman. (*Han ställer geväret mot väggen.*) Så där. Sätt er nu, vid bordet. Ni ska inte vara rädda. Jag har bara kommit för att lära känna er. Och skrämdes gjorde jag bara för skojs skull. Min far berättade att ni är här. Och jag råkade vara på besök i närheten. Så då tänkte jag nu svänger jag förbi sommarstugan och kollar vad det är för damer som bor hos oss. Far berömde er mycket. Han sa att ni är så vackra och kultiverade. Särskilt Lena. Jag heter Ihor.

AKT 3

SCEN 6

Alla sitter till bords. Bordet är åter dukat med tekanna, koppar och tända ljus. Och så whiskyflaskan förstås, den är fortfarande långt ifrån tom. Allt är bra.

IHOR: … och då korsade han sig och drev in en påle av aspträ rakt i bröstet på henne. Och hon bara – poff! Och upplöstes i ett stoftmoln. Utan att lämna det minsta spår. Ja. Sånt berättar de. (*Han skrattar.*) Men det är ju också bara en rövarhistoria. En saga. Annars är det lugnt här hos oss. Lugnt och stilla. Rena vildmarken. Fisket här är kanon! Lite mera te, Olha Nikolajevna?

OLHA: Ja tack. Tack så mycket.

IHOR (*tittar på Lena*): Jag hoppas jag inte skrämde er alltför mycket? När jag stod där med lakanet över huvudet? Jag ber om ursäkt förstås. Ville bara skoja. Far sa att ni verkar normala, folk som vi. Och ni är verkligen en riktig skönhet, visste ni det? Jag får erkänna att när ni sa att ni är fästmö till sonen i huset, det vill säga min, ja, skam till sägandes, då for tankarna iväg med mig. För en kort stund drömde jag mig bort och föreställde mig er i den rollen, men på riktigt. (*Han ser allvarligt på Lena.*) Jag vet inte. Jag kan till och med säga att jag fick syn på nånting hos er redan vid första ögonkastet. Nånting som jag inte kan glömma nu. Ja. Lite mera te, Olha Nikolajevna? Inte? Det ska finnas kex här nånstans också.

LENA: Dem har vi redan ätit upp, förlåt.

IHOR: Ingen fara. Hoppas det smakade. Just det. Skogar har vi också här, kanske inte så stora, men väl så gamla. Riktig urskog. Och runtomkring breder stäpperna ut sig – äkta kosackstäpper! Det är en fröjd att se! De renaste floder man kan tänka sig, och sjöar – både blå och gröna och vita. Ja. Lena, får jag ställa en seriös fråga till er?

LENA: Varsågod.

IHOR: Ni skulle inte vilja avsluta er resa? Och stanna kvar här. I vår by? Och inte behöva åka vidare. Utan bli kvar här. Och inte bara det, utan precis i det här huset. Som min fästmö. Vad säger ni? Ni behöver inte svara med en gång. Tänk på saken.

OLHA: Det var också en vändning… Ni friar alltså till min dotter?

IHOR: Ja, Olha Nikolajevna. Exakt, jag friar till er dotter. Och inte nog med det, jag kan berätta att min far inte har några invändningar… Jag vill inte jäkta på er, Lena, tänk ni över saken i lugn och ro. Och bestäm er sen.

LENA: Jag kan svara redan nu.

IHOR: Så pass? Intressant. Betyder det att drömmar verkligen besannas?…

Olha ser på Lena utan ett ord, hennes blick röjer ett slags hopp om någonting underbart och sagolikt.

LENA: Tja, det beror på hur man ser på saken. Ni får ursäkta mig, men jag tror inte att jag vill stanna kvar hos er någon längre tid. Ni har det väldigt fint, men…

IHOR: Är det ett nej?

LENA: Tja… Kanske det.

IHOR: Jaha… Jag förstår. Då så. Lite mer te?

OLHA: Nej, tack… Men… (*Hon försöker le.*) Bli inte ledsen. Om Lena ändrar sig vet vi var vi kan hitta er.

IHOR: Så… då åker ni redan imorgon?

OLHA: Ja, det gör vi.

IHOR: Jag förstår… Men vad fick er att hamna här? Berätta om er själva. Vad är det som har hänt hos er?

LENA: Kriget.

IHOR: Förstås. Jag förstår. Och hur ser det ut alltsammans? Bombar de?

LENA: Ja, det gör de.

IHOR: Okej… Och vad har ni råkat ut för?

LENA: Ingenting speciellt.

IHOR: Hur då? Varför flydde ni hit då?

LENA: Hade inte ni flytt?

IHOR: Det beror på. Rent allmänt har jag inte för vana att fly.

LENA: Men det har vi. Vana. Numera.

IHOR: Nej, jag ser på er och tror inte på er. Ni berättar inte hela sanningen…

OLHA: Våra grannar blev bombade. Mor och dotter blev dödade.

IHOR: Hör ni, ni är väl inte spioner?

OLHA: Va?

IHOR: Ni berättar ingenting rakt ut. Lägger bara ut dimridåer. Hela tiden måste ni åka vidare och vidare… Vart då? Ni som är flyktingar? Ni borde ju bli glada att bli insläppta var som helst. Ni har ju ingenting, varken pengar eller pass. Vad gör ni er stöddiga för?

LENA: Ser man på. Den försmådde fästmannen har visat sitt sanna jag. Det tog inte ens fem minuter.

IHOR: Nej, allvarligt talat. Ni har precis vunnit allt ni kan behöva, hus, beskydd och hjälp, i ett expresslotteri. Och så tackar ni nej till vinsten! Utan att ens tänka efter. Är inte det lite underligt? Eller är ni kanske… separatister? Kanske gillar ni inte ukrainare?

Någonting hotfullt glimtar till i Ihors ögon.

OLHA: Gud förbjude, Ihor! Skulle vi vara separatister? Vi som har överlevt så mycket, lidit så mycket. Som har förlorat vårt hem.

IHOR: Men vem det var som bombade er och varför, det vet vi inte än. Kanske gjorde de rätt i att bomba er? Kanske är ni för den »ryska världen«? För i så fall vill vi inte ha såna som er här…

LENA: Visst, jag pluggade ukrainska i skolan i tio år bara för att kunna bli spion sen.

IHOR: Vem vet? Tänk om du verkligen gjorde det? (*Tigande. Teve.*) Så skumma som ni är. Varken pass eller nånting annat. Jag har hört att till och med kvinnorna krigar hos dem. Deltar i specialoperationer. Kort sagt. Nu har vi ett par alternativ. Ett är att jag ringer polisen. Där jobbar Mykola, pappas polare. Jag kan säga till honom att jag har kommit på två obehöriga personer som brutit sig in i mitt hem, ytterst suspekta, saknar id-handlingar, och de har druckit upp all whisky och stulit min mors festklänning. Och den är inte billig. Kanske har de stulit nånting mer också, jag kan kolla det med en gång. Nånting hittar jag alltid. Och så var det med det. Mykola kommer inte ha några skäl att tvivla på min berättelse. Sen är det klippt – häkte, rättegång, fängelse!

OLHA: Vad är ni ute efter?

IHOR: Ingenting. Bara sanningen. Om er. Som är så skumma. Varför i hela helvetet flydde ni därifrån? Varför har ni kommit hit? Det finns förresten ett alternativ till. Och det är att jag inspekterar er egenhändigt. Då behöver vi inte blanda in polisen. Så länge ni inte är separatister, förstås. Så länge ni inte är på ryssjävlarnas sida.

LENA: Och hur tänker ni inspektera det?

IHOR: Det ska du snart få se. Det gäller i första hand dig. För du är skummast. Kom igen, Lena… Res dig upp, skynda på! (*Lena reser sig sakta upp.*) Av med klänningen nu. Den är inte din. (*Lena står orörlig.*) Lena, du begrep bara inte vems fästmö du utgav dig för. Vet du, jag har redan haft en fästmö. Lida. Hon var ännu snyggare än du. Jag älskade henne

fruktansvärt. Men det sket sig. Hon blev kär i en annan snubbe. Och på grund av det drunknade hon. Stackaren. I en grön sjö. Och så var det med det. Hon dog. Men min kärlek till henne, den levde kvar till och med när hon hade dött. Jag tyckte till och med ännu mer om henne när hon var död. Hon låg där i sin kista, fridfull, med ett lätt leende, vacker som en ikon. Henne grävde de ner, men min kärlek blev kvar. Och nu letar jag efter en ny livsledsagarinna – men hon måste vara lika snygg, lika fridfull, lätt och tystlåten som Lida var när hon skulle begravas. – Jo, jag har mina konstigheter. Det är ärftligt. Så jo. Först fick jag för mig att du var precis en sån Lida. Du satt och teg, och du log och var sorgsen på samma gång. Precis som Lida när hon var död. Men jag hade fel. Du är inte sån. Du är inte lätt och ren, du är grumlig och smutsig som träskvatten. Men det är ingen fara, det är ett fel som är lätt att rätta till. Förstår du mig, Lena…? Vill du bli en sjöjungfru? Du får välja sjö själv – föredrar du en blå eller en grön. Eller kanske en vit?

OLHA: Lena… Å Lena lilla…

LENA: Vill du veta sanningen?

IHOR: Jag vill att du inte döljer någonting för mig. Att du öppnar dig för mig helt. Och att dina snygga pattar visar mig hela sanningen.

LENA: Bra. Jag ska öppna mig. Och jag ska berätta för dig. Historien om varför vi flydde från Donbas. Vill du det?

IHOR: Varsågod, sätt igång. Berätta. Så ska jag lyssna. Men du måste berätta så att jag tror dig.

LENA: Jag ska till och med visa för dig.

OLHA: Å, Lena lilla… Ska vi kanske ringa polisen i alla fall?

IHOR: Lugna ner er, hör ni. Annars blir vi tvungna att be er att gå till ett annat rum. Och ni, Olha Nikolajevna, är ju inte så gammal att ni behöver gömma er för den intima scen som nu kommer att utspela sig. Ni har er roll att spela, och det är att titta på, det förstår ni väl.

LENA: Det är lugnt, mamma. Allt är okej.

OLHA: Kära nån, vad är det som händer, min kära lilla dotter…

LENA (*till Ihor*): Kan du höja volymen på teven?

Ihor går fram till plasmaskärmen och höjer volymen. Ut strömmar någonting energiskt och monotont. Med små danssteg går Ihor tillbaka till stolen och sätter sig till rätta. Lena börjar också smådansa.

LENA: Det blir två i ett. Striptease och min berättelse. Varför. Vi. Flydde. Från. Donbas.

IHOR: Du är ju riktigt cool, baby. Som fästmö duger du inte mycket till, men att hänga med dig, det är grejer.

LENA: Nu börjar jag berätta. Och varje gång det händer någonting otäckt tar jag av mig ett plagg. Är du med? Då så. Vi satt hemma, mamma och jag. Det var en helt vanlig familjekväll. Mamma tittade på teve, jag var ute på internet. Ute på gården ylade tant Katerynas hund. Det är hon som blev bombad. I andra änden av byn hördes det hur missilerna slog ner. Men det var långt borta. Hos oss var allt lugnt och stilla. Då knackade det plötsligt på dörren. Jag gick fram till den och frågade: »Vem där?« »Bosse Brevbärare«, löd svaret. Och jag öppnade. En man kom inrusande i stugan. Kamouflageklädd, med skyddsväst och balaklava. Han slog mig i ansiktet. Jag ramlade. »Så ni skickar alltså signaler, era horor?« sa han. »Vadå för signaler? Vi skickar ingenting, vi sitter bara! « skrek vi. »Och vad har vi här då?« sa han och tog min laptop. Jag var mitt uppe i en chatt med en kompis som hade lämnat vår by. »Vad var det jag sa, här har vi bevisen«, skrek han. Och så slog han mig igen. Mamma låg på soffan och höll sig för hjärtat. »Nu ska vi omskola dig«, sa mannen och kastade sig över mig. Vi låg på golvet. »Och du ska titta på, vänd dig inte bort, din hora«, skrek han till min mor. Allt var nästan precis som nu. Lustigt va? Eller hur, mamma?

Lena har ingenting utom trosorna på sig. Hon skyler förläget bröstet med händerna, men hennes ögon är muntert riktade rakt mot Ihor, som om de hypnotiserade honom.

Here you can read only a fragment of text. In order to get access to the full text or to receive permission for staging the text, please, contact the copyright owners of the text and translation.